

INNOCENTII II PAPÆ

CONCILIIUM REMENSE

In quo pseudopontifex Anacletus excommunicatur et Ludovicus junior, præsentè patre, rex Franciæ coronatur ab ipso pontifice, anno 1131.

(Mansi, *Concil.*, tom. XXI, col. 454.)

I.

ACTA CONCILII EX VARIIS AUCTORIBUS.

Hujus concilii acta perire, sed de eo tantum apud Bernardum abbatem Bonavallis hæc habentur in Vita S. Bernardi (l. II, c. I) his verbis : « Perlustrata igitur Francia, Innocentius papa Remis convocavit conciliū, in quo multis ad honorem Dei dispositis, regem Ludovicum, vivente patre, pro Philippo fratre coronavit in regem. In omnibus his dominus papa abbatem (S. Bernardum scilicet) a se separari non patiebatur : sed cum cardinalibus rebus publicis assidebat. Sed et privatim, quotquot habebant negotia, virum Dei secretius consulebant. Ipse vero audita referebat ad curiam, et opprèssis patrocinia exhibebat. Igitur soluto concilio, etc. » Hæc tantum ibi. Interfuit eidem concilio una cum cæteris S. Norbertus episcopus Magdeburgensis cujus meminit ejus Vitæ auctor (197), agens de rebus in eodem concilio gestis : « Convocatoque Remis concilio, conveniunt undique episcopi de diversis nationibus : advenit et pater Norbertus : ibique illum Petrum intrusionem excommunicaverunt, et electione Innocentii approbata, eundem Petrum Leonis leoni regenti, nisi resipisceret, tradiderunt. Attulit autem Norbertus secum Ecclesiæ suæ privilegia vetustissima, et fere a vermibus consumpta, quæ cuncta Romano munimine fecit renovari et corrigi, opponens ea quæ receperat de manibus illorum qui ea injuste et violenter rapuerant. Addidit præterea aliud privilegium secreto, ut, cum daretur opportunitas, Romana fultus auctoritate, ordinem suæ religionis in episcopali propageret Ecclesia. » Hactenus ibi de rebus in synodo Remensi peractis.

In eodem quoque Remensi concilio, rogante Ludovico Crasso Francorum rege, idem pontifex Innocentius consecravit in Francorum regem successoremque patris ejus filium; Ludovicum etiam nominatum; ejusdem nominis septimum numeratum. At de ista novi regis consecratione Sugerius abbas S. Dionysii, qui eam suavit ipsi regi seniori, ita scribit : « Qui ergo intimi ejus et familiares eramus, formidantes objugem

A delibitati corporis molestiam ejus subitum defectum : consuluimus ei, quatenus filium Ludovicum, pulcherrimum puerum, regio diademate coronatum, sacri liquoris unctione regem secum ad refellendum æmulorum tumultum constitueret. Qui consiliis nostris acquiescens, Remos cum conjugè et filio et regni proceribus advenit, ubi in pleno et celeberrimo, quod dominus papa Innocentius convocaverat, concilio, sacri olei unctione et coronæ regni deputatione in regem sublimatus, felicem providit regno successorem. Undè multis quasi quodam præsigio videbatur ejus debere amplificari potentia, qui tot et tantorum et tam diversorum archiepiscoporum, episcoporum, Francorum, Teutonicorum, Aquitanorum, Anglorum, Hispanorum, suscepit benedictionem copiosam. Cumque pater, vivi gaudio, defuncti dolorem allevians Parisium rediret, dominus papa soluto concilio, Autissiodoro delegit demorari. » Hæc Sugerius præsens cuncta spectans ac scribens.

De causis, tempore et actis hujus synodi Remensis ita Urspergensis in Chronico : « Anno Dom. 1130 Honorius papa secundus obiit, cui Innocentius secundus per electionem canonicam successit : sed propter intrusionem Petri Leonis, cui favebat multitudo Romanorum, sedem suam obtinere non potuit : ideoque in Franciam se contulit, ubi concilio Remis habito cum multis episcopis præfatum Leonem et suos fautores excommunicavit, sicque in partibus Germaniæ usque ad septimum annum permansit. Sedit autem annos tredecim, menses septem. » Hæc Urspergensis prædicto loco. Robertus Sigeberti continuator addit eadem synodo non tantum Innocentii papæ electionem approbatam, verum etiam ab omnibus Galliæ et Germaniæ episcopis Petri antipapæ ordinationem anathemate damnatam fuisse. Et paulo infra ait : « Concilio Remis habito præsentè Francorum rege Ludovico, filius ejus Ludovicus in regem consecratur a papa Innocentio, vii Kal. Novembris ; » paucis enim diebus antequam hæc

(197) Cap. 47. Exstat Actis Sanctorum Bolland., Junii tom. I, die VI.

synodus celebraretur, Philippus regis filius, nuper in regem inunctus, equi fortuito casu decidens, magno omnium luctu ac desiderio, juxta vaticinium S. Bernardi occisus fuerat. « Concilio Remensi, inquit Dodechinus in appendice ad Marianum, præsedit Innocentius papa, xiv Kal. Novemb., præsentate Ludovico rege Franciæ, cujus filium adhuc parvulum, regem consecravit. » Hæc Dodechinus.

Id autem in Mauriniacensi Chronico longe explicatius enarratur his verbis: « Igitur rex Ludovicus die Sabbati cum Radulpho Vermandensium comite, qui sibi cognatus, et major regiæ domus erat, multisque Francorum proceribus, concilium ingreditur, tribunal ascendit, domni papæ pedes osculatur, juxta quem cathedra posita sedit, pauca pro filio defuncto (198) peroravit, omnes ad lacrymas excitavit. Papa vero in regem convertens intuitum, sic orsus est fari: *Oportet, inquit, te, rex optime, qui super nobilissimum Francorum gentem tenes imperium, ad illius summum Regis, per quem reges regnant, majestatem, mentis oculos attollere, et ejus voluntatem per omnia venerari. Ipse enim gubernat omnia qui creavit omnia, et omnium habens scientiam, in universitate rerum nihil omnino vel facit, vel fieri permittit injuste: quamvis multa fiant injusta. Morem habet ille piissimus Dominus, o bone rex, fideles suos et prosperitatibus consolari, et adversitatibus erudire. Sicut enim in sancta Scriptura legimus, quæ ejus epistola de cælo per Spiritum sanctum ad nos in terra posita directa est, ipse percussit et medetur (Job v, 18), et flagellat omnem filium quem diligit (Hebr. xii, 6). « Ego, inquit, occidam, et ego vivere faciam, percussit enim, et ego sanabo (Deut. xxxii, 39). » Ne videlicet homo, qui ad imaginem Dei conditus, reatu transgressionis ad hujus mortalitatis tenebras devolutus est, pro patria diligit exsilium, sed quantocius redire festinet ad illam, de qua peregrinatur in terris, cælestem civitatem, sanctam Hierusalem, cujus fundamenta sunt in montibus sanctis, hoc est in apostolis nostris: quæ sursum est, quæ est mater nostra. Advenæ etenim sumus, et peregrini, sicut omnes patres nostri, nec habemus hic permanentem civitatem, sed futuram inquirimus. In ea cum Deo perenniter exsultant, qui carnales hic concupiscentias virenter conculcant. Ad eam filius tuus simplicitatis et innocentie puer emigravit. Talius enim est regnum cælorum. David, o rex, qui bonis regibus exemplar virtutum fuit, dum filius illius languaceret, gravissime ploravit: postquam vero mortuus nuntiatus est, de cinere et cilicio in quo jacebat exsurrexit, vestes mutavit, manus lavit, ad convivium familiam convocavit. Impossibile enim est non fieri quod factum est. Et sciebat vir Deo plenus quantum peccaret, qui divinæ justitiæ vel voto contraret. Depone nunc hanc, quam tibi carnalis generavit affectus, quam pectore vultuque geris, animi mœstilitiam. Quia qui sibi unum secum regna-*

rum suscepit, plures qui postea regnare possent tibi dereliquit. Debes etiam et nos consolari, scilicet homines extraneos, et a propriis sedibus expulso, quos tu primus omnium pro amore Dei et B. Petri, in regno tuo honorifice suscepisti, obsequiis honorasti, beneficiis onerasti. Reddat tibi Dominus vicem et perpetuam mercedem, domine rex, in illa, de qua gloriôsa dicta sunt, civitate: in qua est vita sine morte, æternitas sine labe, gaudium sine fine.

« Hujus orationis mirabilis velut antidoto, sancium cor regis S. apostolicus delinivit. Ac protinus surgens in pedes, oratione Dominica, sicut mos Christianus exigit, dicta sub silentio, pueri defuncti animam absolvit. Dein archiepiscopos, episcopos, abbates, per obedientiam monuit, quatenus sacris atque festivis, sicut erant in conventu, vestibus induti, die crastina, quæ Dominica futura erat, sese repræsentarent, et consecrationi novi regis interessent.

« Igitur eo die, solito clarior sol illuxit, et rebus agendis suum obsequium ovanter præsentare visus est. Papa mane summo, de palatio pontificis egrediens cum suis curialibus et archiepiscopis, episcopis et abbatibus, ad ecclesiam B. Remigii, ubi rex cum filio hospitatus erat, perrexit, et cum magna devotione atque processione monachorum decentissime suscipitur. Ibi que Romani pontificis omnibus insignibus indutus, ac ut sibi consuetudinis est in sacris magnisque festivitibus, phrygio coronatus, innumera ecclesiastici atque militaris ordinis plebisque multitudine constipatus, ad ecclesiam matricem, quæ in honore beate Mariæ concelebrata est, cum puero consecrando pervenit. Ante fores ecclesiæ eos exspectabant, rex, proceres ejus, archiepiscopi, quidam episcopi, abbates, monachi, canonici, clerici, conscholastici, qui de diversis Galliæ et Germaniæ partibus ad concilium confluxerant. Intraunt ecclesiam, puerum ad altare præsentant, et oleo quo S. Remigius per angelicam manum sibi præsentato Clodoveum regem Francorum in Christianum unxerat, puerulum decem annos plus minus habentem cum ingenti tripudio domnus papa consecravit. Fuerunt qui dicerent nunquam in Francia similem evenisse concilii celebrationem, et ab ipso Romano pontifice factam regis consecrationem. Itaque rex Ludovicus, sumpta post lamentationem consolatione, cum conjugè, et filio, et curia, ad tractanda regni negotia reversus est.

« Cæterum die crastina domino papæ in concilio residenti, per quemdam Magdeburgensem archiepiscopum (199) præsentatæ sunt litteræ a Lothario rege Alamannorum, in quibus rursus et obelientia promittitur, et quod se ad expeditionem (200) cum viribus omnibus regni sui præpararet, intimatur. Similiter etiam rex Anglorum Henricus, per Hugonem archiepiscopum Rotomagensem, et ornatissimas lit-

(198) Philippo scilicet.
(199) S. Norbertum.

(200) Nempe Italicam.

teras misit, et obedientiam promisit. Reges quoque, A ceterioris Hispaniæ, senior Hildefunſus (201); et interioris, junior Hildefunſus (202), missis per episcopos suarum provinciarum epistolis papam salutant, sese filios et obediētes denuntiant, auxilium contra Christiani nominis inimicos, et regionum illarum invasores Movabitas, suppliciter efflagitant. Fuerunt siquidem et lætitiæ et admirationi ad id negotium

pertinentes excellentissimorum eremitarum Carthasiensium litteræ, quæ per quemdam venerabilem abbatem de ordine Cistellensi delatæ, et in concilio per Gaufridum Carnotensem episcopum recitatae sunt. Subjicit litteras illas, quibus pontificem hortantur viri sanctissimi ne in difficillimis temporibus animum despondeat.

II.

CANONES CONCILII

Nunc primum editi ex apographo Sirmondi nostri, quod descripsit ex veteri codice ms. S. Michaelis de Tumba, cum ejusdem Sirmondi adnotatione.

TITULI CANONUM.

I. De simoniacis.

II. Ut episcopi et clerici tam interiori quam exteriori habitu Deo placeant.

III. Ne quis morientium clericorum bona diripiat.

IV. Ut subdiaconus uxoratus vel concubinaris officio et beneficio careat.

V. Ne quis missas sacerdotum uxoratorum audiat.

VI. Ne monachi aut regulares canonici leges vel medicinam lucri causa discant.

VII. Ut laici qui ecclesias tenent, eas episcopis restituant.

VIII. Ne quis in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus aut presbyter ordinetur.

IX. Ut unaquæque ecclesia proprium habeat sacerdotem, non conductitium.

X. Ut clerici, monachi, peregrini, mercatores, et agricolæ semper sint securi.

XI. Quibus diebus et temporibus Dei treuga custodiatur.

XII. Ne milites nundinas vel serias celebrent.

XIII. Ne quis in clericum vel monachum manus injiciat.

XIV. Ne quis in eos qui ad ecclesiam vel cæmeterium confugerint manum mittat.

XV. Ne quis præbendas vel beneficia hæreditario jure vindicet.

XVI. Ne consanguinei jungantur.

XVII. De incendiariis.

CANONES (202 *).

I. De simoniacis.

Statuimus ut si quis simoniace ordinatus fuerit, ab officio cadat, quod illicite usurpavit. Ut si quis præbendas aut honorem vel promotionem aliquam ecclesiasticam, interveniente execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquisivit : honore male acquisito careat, et emptor ac venditor et interventor nota infamiæ percellantur.

(201) Scil. Alphonsus VI, Aragoniæ et Navariæ rex.

(202) Scil. Alphonsus VII, Castellæ rex.

B II. Ut episcopi et clerici tam interiori quam exteriori habitu Deo placere studeant.

Præcipimus etiam quod tam episcopi, quam clerici, in statu mentis, vel habitu corporis, Deo et hominibus placere studeant : et nec in superfluitate, aut colore vestium, intuentium, quorum forma et exemplum esse debent, offendant aspectum, sed quod eorum deceat sanctitatem.

III. Ne quis morientium clericorum bona diripiat.

Illud etiam quod in sacro Chalcedonensi constitutum est concilio, irrefragabiliter servari præcipimus : ut videlicet decedentium bona episcoporum, a nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus ecclesiæ et successoris sui in libera æconomi et clericorum permaneant potestate. Cesset igitur illa detestabilis de cætero et sæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præsumperit, excommunicationi subjaceat. Qui vero morientium presbyterorum vel clericorum bona rapuerit, simili sententiæ subjiciatur.

IV. Ut subdiaconus uxoratus vel concubinaris officio et beneficio careat.

Decernimus ut hi qui a subdiaconatu et supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum Dei, vasa Domini, sacrarium Spiritus sancti, debeant esse et dici : indignum est eos cubilibus et immunditiis deservire.

V. Ne quis missas sacerdotum uxoratorum audiat.

Ad hæc prædecessorum nostrorum Gregorii VII, Urbani et Paschalis Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, præcipimus ut nullus missas eorum audiat, quos uxores vel concubinas indubitanter habere cognoverit.

VI. Ne monachi aut regulares canonici leges aut medicinam lucri causa discant.

Prava autem consuetudo, prout accepimus, et detestabilis inolevit, quoniam monachi et regulares

(202 *) Cf. concilii Lateranensis II canones 1-20.

canonici post acceptum habitum, et professionem factam, spreta beatorum magistrorum Benedicti et Augustini regula, leges temporales et melicinam gratia lucri temporalis addiscunt. Avaritiæ namque flammis accensi, se patronos causarum faciunt : et cum psalmodiæ et hymnis vacare deberent, gloriosæ vocis confusi munimine, allegationum suarum varietate, justum et injustum, fasque nefasque confundunt. Attestantur vero imperiales constitutiones, absurdum, imo etiam opprobrium esse clericis, si peritos se velint disceptationum esse forensium. Hujusmodi temeratoribus graviter feriendis ipsi quoque (203) canonici et monachi, neglecta animarum cura, ordinis sui propositum nullatenus attendentes, pro detestanda pecunia sanitatem pollicentes, humanorum curatores se faciunt corporum. Cumque impudicus oculus impudici cordis sit nuntius, illa etiam de quibus loqui erubescit honestas, non debet religio pertractare. Ut ergo ordo monasticus et canonicus, Deo placens in sancto proposito inviolabiliter conservetur : ne hoc ulterius præsumatur, auctoritate apostolica interdiciamus. Episcopi autem, abbates, et priores, tantæ enormitati consentientes, propriis honoribus spoliuntur.

VII. *Ut laici qui ecclesias tenent, eas episcopis restituant.*

Præcipimus ut laici qui ecclesias tenent, aut eas episcopis restituant, aut excommunicationi subjaceant.

VIII. *Ne quis in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus aut presbyter, ordinetur.*

Innovamus autem et præcipimus, ut nullus in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi, vero, decani, et præpositi, qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserint, honore suscepto priventur. Prohibemus autem, ne adolescentibus, vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia et merito vitæ clarescant, prædicti concedantur honores.

IX. *Ut unaquæque ecclesia proprium habeat sacerdotem, non conductitium.*

Placuit etiam ne conductitiis presbyteris ecclesiæ committantur, et unaquæque ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat sacerdotem.

X. *Ut clerici, monachi, peregrini, mercatores, et agricolæ, semper sint securi.*

Præcipimus etiam ut presbyteri, clerici, monachi, et mercatores, rustici euntes et redeuntes, et in agricultura persistentes, et animalia cum quibus arant, et oves, omni tempore sint securi.

XI. *Quibus diebus et temporibus Dei tregua custodiatur.*

Treguam autem ab occasu solis in quarta feria usque ad ortum solis in secunda feria, et ab Adventu Domini usque ad octavam Epiphaniæ, et a Quinquagesima usque ad octavas Pentecostes, ab

omnibus inviolabiliter observari præcipimus. Si quis autem treguam frangere tentaverit, post tertiam commotionem si non satisfecerit, episcopus suus in eum excommunicationis sententiam dicet, et scriptam convicinis episcopus annuntiet. Episcoporum autem nullus excommunicatum in communionem suscipiat, imo scripto susceptam sententiam quisque confirmet. Si quis autem hoc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subjacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus ut episcopi ad solum Deum et salutem propriam habentes respectum, omni tepiditate seposita, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi consilium et auxilium præbeant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

XII. *Ne milites nundinas vel ferias celebrent.*

Detestabiles autem illas nundinas vel ferias, in quibus milites ex conducto convenire solent, et ad ostentationem virium suarum et audaciæ temeraria congregiuntur, unde mortes hominum et animarum pericula sepe proveniunt, omnimodo fieri interdiciamus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia et viaticum non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura.

XIII. *Ne quis in clericum aut monachum violentas manus injiciat.*

Item placuit, ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati subjaceat : et nullus episcoporum illud præsumat absolvere, donec apostolico conspectui præsentetur, et ejus mandatum suscipiat.

XIV. *Ne quis manum mittat in eos qui ad ecclesiam aut cœmeterium confugerint.*

Præcipimus etiam ut in eos qui ad ecclesiam vel cœmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat. Quod qui fecerit, excommunicetur.

XV. *Ne quis præbendas vel beneficia hæreditario jure vindicet.*

Indubitatum est quoniam honores ecclesiastici sanguinis non sunt, sed meriti : et ecclesia Dei non hæreditario jure aliquem, non secundum carnem successorem expetit, sed ad sui regimen, et officiorum suorum dispensationem, honestas, sapientes, et religiosas personas exposcit. Eapropter auctoritate prohibemus apostolica, ne quis ecclesias, præbendas, præposituras, capellanias, aut aliqua ecclesiastica officia, hæreditario jure valeat vindicare, aut expostulare præsumat. Quod si quis improbus et ambitionis reus attentare præsumpserit, debita pœna multabitur, et postulatis carebit.

XVI. *Ne consanguinei conjungantur.*

Sane conjunctiones consanguineorum omnino fieri prohibemus. Hujusmodi namque incestum, qui jam fere stimulante humani generis inimico in usum

(203) Cor. ex Later. Hujusmodi temeratores gr. feriendos apostolica auctoritate decernimus. Ipsi quoque, etc.

versus est, sanctorum Patrum statuta, et sacrosancta Dei detestatur Ecclesia. Leges etiam sæculi de tali contubernio natos, et infames pronuntiant, et ab hæreditate repellunt.

XVII. De incendiariis.

Pessimam siquidem et depopulatricem, et horrendam incendiorum [f. incendiariorum] malitiam auctoritate Dei, et beatorum apostolorum Petri et Pauli omnino detestamur et interdiciamus. Hæc etenim pestis, hæc hostilis vastitas, omnes alias deprædationes exsuperat: quæ quantum populo Dei sit damnosa, quantumque detrimentum animabus et corporibus inferat, nullus ignorat. Assurgendum est igitur, et omnimodis laborandum, ut tanta clades, tantaque pernicies, pro salute populi eradiceatur et exstirpetur. Si quis igitur post hujus nostræ

A prohibitionis promulgationem, malo studio, sive pro odio, sive pro vindicta, ignes apposuerit, vel apponi fecerit, aut appositoribus consilium vel auxilium scienter tribuerit, excommunicetur. Et si mortuus fuerit incendiarius, Christiana careat sepultura: nec absolvatur, nisi prius damno, quod intulit, secundum facultatem suam resarcito, juret se ulterius ignem non apposurum. Pœnitentia ei detur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in servitio Dei per integrum annum permaneat. Si quis autem archiepiscopus, vel episcopus, hoc relaxaverit, damnum restituat, et per annum ab officio episcopali absteineat. Sane regibus et principibus, faciente facultatem justitiæ consultis archiepiscopis et episcopis non negamus (204).

(204) Hos canones concilio Remensi tribuit etiam collectio codicis Ebroicensis. Eadem vero postea in Lateranensi concilio Innocentii ejusdem omnes iterum promulgati fuere. Ac verisimile est, eosdem ipsos in concilio quoque Arvernensi, quod anno hunc præcedente idem Innocentius apud Claromontem habuerat, aut omnes, aut pro parte promulgatos. In hoc certe Claromontensi concilio canonem de violentis manibus in clericos non injiciendis conditum fuisse, auctor est Bernardus Guidonis in lihello de conciliis. Anno, inquit, Domini 1130, indictione viii, mense Novembri, apud Claromontem præsidente ibidem Innocentio papa II cum cardinalibus et archiepiscopis et episcopis, ac religiosis viris, cum multitudine sapientum et litteratorum virorum, celebrata est synodus, in qua de fide catholica et animarum ædificatione, ac morum honestate, et malorum eradicatione, tractatum est; et obedientia eidem papæ Innocentio astanti ab universis est grantanter promissa. In eadem quoque synodo concessum est privilegium clericis, quod habetur in decretis, 17, q. 4, cap. : « Si quis suadente. » Conciliorum Innocentii apud Claromontem, et Remos meminit quoque Petrus Cluniacensis lib. II De mirac., cap. 10. Jac. SIMOND. — In concilio Remensi Godehardus episcopus Hildesheimensis sanctorum honoribus donatus fuit. Bernardus enim ejusdem urbis episcopus, qui hoc petierat ab Innocentio II in concilio Leodiensi, uti ad concilium Leodiense narravimus, ex auctore anonymo Historiæ canonizationis et miraculorum S. Godehardi, remissus fuerat ab eo ad concilium nationale, quod tunc temporis in Remensem civitatem in festo S. Lucæ indictum fuerat, inquit anonymus. Festum S. Lucæ incidit in feriam I, seu in xv Kal. Novemb., sed Dodechinus abbas ait concilium xiv Kal. Novemb. habitum esse, quia scilicet postridie

B festi S. Lucæ seu feriæ secunda de more prima sessio coacta, et negotiorum tractatio inchoata. Bernardus ep. Hildesheimensis unq̄ cum S. Norberto metropolitano suo ad urbem Remensem venit, dum jam synodus aliquot dies esset celebrata, inquit idem anonymus, qui paulo post subdit: *Episcopus Tarraconensis, vir religiosus et litterali scientia eruditus, quo ordine translatio fieri deberet, exposuit.* Erat is beatus Oldegarius Barcinonensis ep. et Tarracoenensis archiep., non autem Michael, ut vult Henschenius ad diem 4 Maii Vitam S. Godehardi illustrans, qui episcopus erat Tarraconæ in regno Aragoniæ, non vero Taragonæ aut Tarraconæ in principatu Catalaunensi seu Barcinonensi. In canonizatione S. Godehardi coadunata synodus terminatur, inquit anonymus, qui statim refert litteras Innocentii II, Clero et populo Hildesheimensi datas Remis iv Kalendas Novembris, quibus significat se Godehardum in sanctorum numerum retulisse; et ex quibus intelligimus synodum Remensem die 29 Octobris finitam fuisse. Porro Innocentii litteræ hæc sunt: *Innocentius episcopus, etc.* (Vide supra inter epistolas Innocentii, sub num. 61.)

In hoc concilio adfuerunt 13 archiepiscopi, et 263 episcopi, et abbatum ac monachorum et clericorum magna multitudo. Illuc rex et regina, et tota nobilitas Franciæ confluerunt, inquit Ordericus lib. xii, p. 893, Baronius n. 7, videns Bernardum, seu verius Ernaldum Bonævallis abbatem scribere post concilium Remense celebratum esse Leodiense, quodnam ex illis prius coactum fuerit, sub dubio reliquit; sed vel solus anonymus a nobis citatus, qui hoc tempore vixit, auctorem Vitæ S. Bernardi ea in re hallucinatum esse certo nos edoceret, quando alia testimonia deessent.

AD CONCILIUM REMENSE ADDITIO

Remensis concilii canones Sirmondus prior, et post eum collectores omnes dederunt, nec alios unquam in eo editos vulgo eruditi seu vulgari posse suspicati sunt. Id ego pariter cum illis sentiebam, donec Udalrici Rambergensis codicem sors obtulit. Hunc ego nactus, in ipso statim limine concilii hujus canones offendi, quos cum editis conferens in multis ab illis discrepare comperi. Nam et canones nonnullos exhibet, quos inter vulgatos frustra quæras, et in iis, qui cum editis congruunt, addita sunt nonnulla, quæ in his desiderantur. Desunt vicissim apud Udalricum quædam in editis legenda. Discriminis hujus non alia ratio suppetit, nisi quod in alterutro collecta sunt sub uno concilii Remensis titulo quædam, ab eodem pontifice in aliis conciliis, puta in Claromontano et forte etiam in Lateranensi II generali definita. In ea vero codicum discrepantia quinam Remensis concilii canones genuini censendi sint, qui vero aliunde adsciti, non facile quis definiret; quanquam exhibitos ab Udalrico genuinos Remenses ea forte conjectura persuaserit; quod ille codicem suum circa illos annos, quibus concilium habitum est absolterit.